

JØDISK ORIENTERING

AV/E LUL 5745 AUGUST 1985
56. ARGANG NR. 8
UDGIVET AF DET MOSAISKE
TROESSAMPUND I KØBENHAVN

Forbrydelsen

Hvad vi længe havde frygtet blev en realitet mandag den 22. juni 1985 kl. 10.28. 2 bomber sprængt i synagogen og adrettede skader i mellemgangen og på plejehjemmet. Flere af vores gamle møbler på hospitalet, men var dog lykkeligvis sluppet med chok. En halv snes af beboerne blev evakueret til De gamle By.

Bombeattentatet på synagogen, den 22. juni 1985. Forside af "Jødisk Orientering", August 1985.

Din broders vogter

En oversigtsartikel om skabelsen af den jødiske sikkerhedsorganisation i Danmark og sikkerhedsproblemstillinger frem til i dag.

Af Finn Schwarz

For et par måneder siden blev jeg angrebet af en for mig meget sjælden virus – oprydningseber – som bl.a. medførte, at jeg åbnede en opbevaringskasse, som indeholdt gamle papirer – altså historiske papirer, som jeg heldigvis ikke smed ud.

Da jeg efter terrorangrebet ved Københavns Synagoge med drabet på vagten Dan Uzan den 15. februar 2015 blev kontaktet af *Rambams* redaktion og spurgt, om jeg ikke ville skrive en artikel om vagtordningen ved (bl.a.) synagogen, kom jeg i tanke om den gamle opbevaringskasse, hvis indhold netop var papirer med vagtplaner, deltagere i vagtordningen mv. helt tilbage til vagtordningens oprindelse.

Jeg skal i det følgende efter bedste erindring fortælle om vagtordningens tilblivelse og vores erfaringer i de mellemliggende år. Det meste kan fortælles, men jeg håber, at læseren respekterer, at hensynet til enkeltpersoner og sikkerheden gør, at jeg indimellem springer detaljerne over.

Vagtordningens begyndelse

I slutningen af 1970'erne og ikke mindst i de første år af 80'erne konstaterede en række jødiske menigheder, at de kunne være mål for navnlig palæstinesisk terror. Denne erkendelse var ikke kommet til

den danske menighed, da vi – en gruppe unge – gik sammen om at danne en vagtgruppe, som vi kaldte JZAG (jødisk zionistisk aktionsgruppe).

Navnet kunne indikere et mere proaktivt idegrundlag end blot at være en vagtordning, men opgaverne med at fungere som en vagtordning blev ret hurtigt så omfattende, at ønsket om mere aktivt at blande sig i Mellemosten-debatten blev ved ønsketænkningen.

Jeg og min senere næstformand i Det Jødiske Samfund i Danmark Michael Gelvan tager gerne ansvaret (og æren) for, at vi var blandt stifterne af vagtordningen, som hurtigt bestod af vores netværk, kærester, venner mv.

Formålet med vagtordningen var og er fortsat at sikre, at ubudne ”gæster” ikke kommer ind i synagogen eller til jødiske arrangementer, samt at sikre, at vores synagogegængere og andre gæster udsættes for en så lille risiko som muligt ved ankomst til og afgang fra synagogen i Krystalgade - og i dag Det Jødiske Hus beliggende bag synagogen.

Vagtordningen havde derimod intet at gøre med sikkerheden for det daværende plejehjem, der på det tidspunkt lå bag synagogen, og som man uhindret – uden for gudstjenestetiderne i synagogen fredag og lørdag – kunne gå ind til.

Vores initiativ faldt ikke i god jord hos hverken det siddende repræsentantskab eller hos overrabbiner Bent Melchior. Vi blev betragtet som "anarkister", som overdrev faren, og det kostede f.eks. betydelig "overtalelse" at få "bilerne ud af synagogegården" – i dag kan enhver forstå risikoen ved parkerede ikke-bevogtede biler!

Uanset modvilje fra "establishment" og spørgsmål fra synagogegængere om, hvorfor de ikke bare kunne gå ud af synagogen i samlet flok, fortsatte vi i vagtordningen ufortrødent. Der blev købt relevant sikkerhedsudstyr og gennemført træning – naturligvis alene for Det Jødiske Samfunds midler. Der var ingen støtte at hente fra det offentlige.

Afghanerpelsfolket

Etableringen af vagtordningen foran synagogen var tilsyneladende noget, der også fik en særlig gruppes bevågenhed.

Ikke så sjældent så vi i vagtordningens begyndelse langhårede, ofte klædt i afghanerpelse – det var faktisk trendy på det tidspunkt i visse kredse – der stoppede op, iagttog vores vagtindsats og ikke så sjældent endda tog et kamera op og tog billeder af os.

Jeg har ofte spekuleret på, om der foregik en slags dataindsamling – og til hvem?

Personligt er jeg ikke i tvivl om, at der var et flow af informationer blandt andet skaffet af afghanerpelsfolket til andre - og måske videre til grupper, som så kunne vurdere, om vi – den jødiske menighed i Danmark – var det "svageste led" og derfor måske skulle stå for tur.

Det kunne være spændende med et ærligt svar fra Blekingegadebandens medlemmer, om det var dem eller ligesindede, som iagttog os – og måske sendte oplysningerne videre.

En enkelt episode fra begyndelsen af 1980'erne anskueliggør både vagtordningens udvikling og afghanerpelsfolkets handlemåde.

Den årlige WIZO-basar (Women's International Zionist Organisation) har altid været et samlingspunkt for det jødiske samfund. På daværende tidspunkt afholdt basaren sit arrangement i Folkets Hus – og gæsterne var mange – langt over 1000.

Vagtordningen havde i mellemtiden erkendt, at sådanne jødiske arrangementer ligesom den ugentlige lørdagsgudstjeneste kunne være et terrormål, og derfor var vi i stort antal til stede med sikkerhedsudstyr, scannere, walkie talkies mv.

Enhver, der kan erindre basarerne i Folkets hus kan sikkert huske, hvor varmt der var – med alle de glade mennesker, der nød maden og tombolaerne.

Så meget desto mere var det påfaldende for min senere hustru og mig, at et yngre par – manden langhåret – begge iklædt tungt overtøj gik rundt til basaren enten ved siden af hinanden eller gik fra hinanden for igen at mødes. Endnu mere mærkeligt var det, at en annoncering af en bil, der stod med lygterne tændt, fik kvinden til at spørge manden, om det var den bil, de var kommet i. Parret blev naturligvis kontaktet og bedt om at lægge overtøjet i garderoben, men de ville så hellere forlade stedet. Og det gjorde de.

Dette er sikkerhedsarbejde i en nøddeskal. Var det en reel trussel eller et forsøg på at planlægge noget – og havde vi forhindret det? Jeg ved det ikke.

1985

På det tidspunkt, hvor bomben sprang bag synagogen den 22. juli 1985, arbejdede jeg i Højesteret, og domstolens egen politibetjent overbragte mig nyheden, få sekunder efter han havde hørt den over politiradioen.

Jeg tog benene på nakken og løb fra Sankt Jørgens Gård til Krystalgade, hvor jeg netop kom, samtidig med at Michael Gelvan kom fra den anden side af gaden. Vi gik forsigtigt hen langs bagsiden af synagogen og kunne skimte ind mod hjørnet af det gamle plejehjem Meyers Minde og synagogen – hvor bomben tilsyneladende havde været placeret. Vi konstaterede hurtigt, at der heldigvis kun var sket materiel skade.

På vej ud fra synagogen ud på Krystalgade kom daværende overrabbiner, Bent Melchior, gående flankeret af politi på begge sider – og vi stod i vejen!

Vi forsøgte at forklare politiet, at det er en klassisk terrorstrategi først at sprænge en bombe og derefter at have placeret bombe 2, således at de tililende bliver ofre for den anden bombe. Vores forsøg på at stoppe gruppen mislykkedes, og vi blev begge anmodet om at identificere os over for civilklædte betjente – så meget for vores forsøg på professionel optræden.

1985-attentatet på synagogen og det efterfølgende bombeattentat mod en jødisk købmand viste os, at Danmark ikke lå så langt væk fra alfarvej, at et terroregreb ikke kunne ske her.

Slutningen af 80'erne, 90'erne frem til 2005

Denne periode er kendetegnet ved, at det lykkedes daværende folketingsmedlem og tidligere minister Arne Melchior at få et statsligt tilskud til det jødiske sikkerhedsarbejde.

Den teknologiske udvikling havde medført, at det nu var muligt at foretage kameraovervågninger samt benytte andet teknisk udstyr, og sikkerhedsarbejdet vedrørende de jødiske institutioner var nu blevet så omfattende, at Mosaik Troessamfund (det nuværende Jødiske Samfund i Danmark) måtte ansætte en sikkerhedsansvarlig ud over den frivillige organisation.

En sikkerhedsordning er jo en succes, når der ikke sker dem noget, som man bevogter. Men succesen har – som alt andet – en bagside.

Det jødiske samfund blev i denne periode vant til, at der var sikkerhed omkring jødisk liv, om det så var om lørdagen i synagogen eller ved de jødiske børneinstitutioner, som der på daværende tidspunkt var flere af. Vi blev vant til at se vagter, få stillet spørgsmål, lavet øvelser, herunder evakueringsøvelser, og se vores institutioner omdannet til fæstninger med relevant beskyttelse udenom.

Succesen var ingen terroraktioner eller noget der kunne ligne, men det har utvivlsomt haft en pris indadtil. Det er ikke omkostningsfrit at leve sit liv i skyggen af sikkerhedsforanstaltninger.

En iagttagelse, som også bør komme frem, når man beskriver sikkerhedsarbejdet omkring det jødiske samfund, er, at sikkerhed aldrig har været gjort til et internt politisk spørgsmål. Der har været en konsensus om, at sikkerhed, herunder det interne niveau, ikke er til debat – og det er ikke noget det enkelte medlem, heller ikke medlemmer af den politiske forsamling delegeretforamlingen skal ”kloge sig på.” I en jødisk menighed, som ellers kan debattere alt og alle, er det udtryk for, at der har været (og vil være) en erkendelse af, at vi lever med en risiko, som vores valgte sikkerhedsorganisation gør alt for at minimere – inden for de givne rammer.

2005 og næsten frem til i dag

Selvom vi har været vant til, at ”trusselsniveauet” kunne gå op og ned - hvilket vi blev orienteret om fra vores samarbejdspartnere bl.a. hos politiet og ikke mindst PET – skete der noget uforklarligt i 2005.

2005 var et år, hvor økonomien fortsat tordnede derudad – ingen så tegnene på den kommende finanskrisen – så enhver kriseteoretiker, der straks vil se en sammenhæng mellem kriser og stigning i anti-

semitiske hatecrimes, står uden en eneste sten til at bygge en kriseteoretisk teori med.

Faktum er bare, at antallet af hatecrimes mod jøder steg i 2005 og fortsat er på et højt niveau.

Mellemøsten-konflikterne mellem Hizbollah og Israel og mellem Hamas og Israel i henholdsvis 2006 og 2009 satte yderligere antallet af hatecrimes op.

Et eksempel: I foråret 2009 skulle Israel spille en Davis Cup-match i tennis mod Sverige i Båstad. De svenske myndigheder krævede, at matchen skulle spilles uden publikum, så de tilrejsende danske modstandere af Israel var nok en smule slukørede, da de vendte tilbage til Danmark med uforrettet sag. Men når nu adrenalinen var i kroppen, så kunne et antal af de såkaldte autonome kravle over porten ind til synagogegården, hvor de forsøgte at ødelægge det jødiske samfunds holocaustmindesmærke – glemte jeg at fortælle, at de blev foreviget på overvågningen, derfor kan jeg sætte en mærkat på ”angriberne”?

Det øgede trusselsniveau og det forøgede antal hatecrimes fik os til at henvende os til den da siddende borgerlige regering, hvor vi flere gange var til møde med justitsministeren, første gang Lene Espersen, og anden gang Brian Mikkelsen, begge konservative. Begge gange blev der lyttet velvilligt til os, og det blev lovet, at vores sikkerhedsbevilling ville fortsætte, men intet løfte om større sikkerhedsindsats fra det offentliges side.

Et spørgsmål, vi ofte fik stillet, var hvor valide er vores indsamling af data om hatecrimes? Med ønsket om at kunne få et mere validt datagrundlag oprettede vi AKVA, som er den del af sikkerhedsorganisationen, som foretager indsamling af data. AKVA er efterfølgende fremkommet med relevante årsberetninger, som man kan blive klog på.

At vi stadig ikke får alle oplysninger om hatecrimes, viste en høring afholdt på Københavns Rådhus

foranlediget af Rasmus Jarlov. Vidneudsagnene fik integrationsborgmesteren Anna Mee Allerslev til at tilslutte sig vores slogan ”Nultolerance over for intolerance”, og der skabtes forskellige initiativer med det formål at imødegå antisemitisme navnlig i visse muslimske kredse.

Stille og roligt kom der en erkendelse fra alles side om, at terror, ud over at komme udefra eller fra visse sekteriske – ofte venstre – eller højreorienterede kredse – kunne komme fra ”din nabo.” Erkendelsen var dog ikke alle steder lige stor. F.eks. forsøgte DR2 i *DR2 undersøger antisemitisme* med et videnskabeligt forsøg (en mørkhåret mand med kalot gik et antal timer på Nørrebro med kamerafolk rundt om sig uden at blive generet), som ”dokumenterede”, at al snak om stigning i antisemitisme var udokumenteret. Udsendelsen kan i modsætning til mange andre *DR2 undersøger*-udsendelser ikke længere genses!

Angrebet mod en jødisk skole i Toulouse i marts 2012 og senere angrebet på et jødisk museum i sommeren 2013 – begge foretaget af en homegrown terrorist (sikkert med en eller anden form for samarbejde med andre) – gjorde os i Det Jødiske Samfund særdeles bekymrede, og da vi samtidig var ved at drukne i omkostninger til sikkerhed, anmodede vi om et møde med den daværende socialdemokratiske justitsminister Morten Bødskov med henblik på en forøgelse af statsstøtten og en mere direkte offentlig indblanding i det daglige sikkerhedsarbejde.

Det var ikke et let møde, og det resulterede i flere møder, indtil Morten Bødskov rent faktisk forøgede den årlige bevilling samt efter anbefaling fra politimyndighederne bevilgede et større engangsbeløb til tekniske sikkerhedsforanstaltninger – bl.a. den sluse, som i forbindelse med terrorangrebet den 15. februar 2015 var den fysiske barriere for et angreb ind på synagogens grund.

Ud over dialogen med politiet, PET og det politiske system etableredes en nordisk sikkerhedsorga-

nisation, som Michael Gelvan i dag er formand for. Den nordiske sikkerhedsorganisation blev skabt af de nordiske jødiske menigheder ved en konference i 2011, hvor vi vedtog at etablere et crisis management-system.

Et meget stort arbejde er blevet lagt i, at de jødiske menigheder – nu over hele verden – skulle kunne håndtere en opstået krise. Læren fra det formentlig iransk-initierede angreb på det jødiske center i Buenos Aires i 1997 var, at en manglende krisehåndtering medfører, at eftervirkningerne – også de langvarige – bliver meget mere alvorlige, hvis ikke der tages hånd om situationen.

Charlie Hebdo, det jødiske supermarked, Krudttønden og angrebet på synagogen

Det er for tidligt at evaluere, hvad der skete den 14.-15. februar 2015 i København og ved angrebet på Charlie Hebdo og det jødiske supermarked nogle måneder tidligere i Paris, så det vil jeg undlade.

Derfor kun nogle løsrevne refleksioner.

For mig at se var det primære mål for terroristen Krudttønden, og terroristens manglende flugtstrategi viser vel, at han betragtede angrebet som et selvmordsangreb.

Hvad der sker i timerne efter dette angreb, og hvordan Plan B-angrebet på synagogen opstår, får vi måske aldrig at vide, men jeg tvivler på, at terroristen kendte til Lars Vilks besøg eller til festen i Det Jødiske Hus. Afghanerpelsfolket – nu nok i en ny forklædning – har nok været på spil og angivet retning og mål.

Og angrebet og drabet på Dan Uzan og skuddene mod de to betjente foran synagogen blev plan B.

Det er en tragedie for en vagtordning at miste en af sine vogter under udførelse af sikkerhedsarbejdet,

men bevidstheden om, at vagten var ”sin broders vogter” og dermed forhindrede en endnu større tragedie, hvilket vi mindes om med mindepladen på drabsstedet, gør, at jeg fortsat er fortaler for vores jødiske sikkerhedsgruppe.

Uanset hvor meget sikkerhedsteknologi vi benytter, og hvis vi vil have en hverdag og en shabbat, hvor vi forholdsvist nemt kan komme til gudstjeneste, så må vi selv være aktive vedrørende vores egen sikkerhed – gerne i samarbejde med et tilstedeværende politi.

Terrorangrebet mod Det Jødiske Samfund og drabet på Dan Uzan resulterede i en sympatitilkendegivelse fra det danske samfund, som ingen af os, som mødtes i kriserummet om natten den 15. februar 2015, havde regnet med eller forventet. Disse stærke tilkendegivelser fra det danske samfund og ikke mindst fra det politiske system har resulteret i en polititilstedeværelse som aldrig set tidligere.

Hvis man ser denne udvikling ud fra et tidsperspektiv fra opstarten af vagtordningen til i dag, er vagtordningen gået fra at være et medlemsopstået initiativ til at være en anerkendt ordning set både fra det lille som det store samfunds side. Om det så også på lidt længere sigt vil betyde, at samfundet mere aktivt påtager sig at beskytte de jødiske medborgere, således at beskyttelsen ikke (alene) er privatiseret ud til at være et jødisk problem, vil vise sig.